

Samenvatting

HOOP 2.0: Tweede Herziening Opleiding en Onderwijs Psychiatrie *Mario Braakman*

Inleiding

Het landelijke opleidingsplan psychiatrie (HOOP 2.0) is met ingang van 1 januari 2016 van kracht.

Er is geen overgangsregeling nodig geweest, dat wil zeggen dat HOOP 2.0 zowel van toepassing is voor aios die ná 1 januari 2016 starten met hun opleiding alsook voor alle aios die al vóór deze datum hun opleiding zijn gestart.

HOOP 2.0 is een competentiegericht opleidingsplan: de opleiding is gericht op het bereiken van de door het CGS vastgestelde algemene competenties en de door de NVvP vastgestelde specialismegebonden competenties.

Structuur van de opleiding

- De totale opleidingsduur is 4.5 jaar, opgedeeld in:
  - a. 2,5 jaar algemene psychiatrie. Hoewel het grootste deel van het algemene deel zal bestaan uit stages bij volwassenen, kunnen ook stages gevolgd worden bij kinderen, jeugdigen of ouderen.
  - b. 2 jaar in een van de volgende drie aandachtsgebieden:
    - i. volwassenenpsychiatrie;
    - ii. kinder- en jeugdpsychiatrie;
    - iii. ouderenpsychiatrie.
- In het aandachtsgebied verricht de aios patiëntenzorg geheel of grotendeels binnen de patiëntenpopulatie van het betreffende aandachtsgebied.
- Het aandachtsgebied wordt bij voorkeur na het algemene deel van de opleiding gevolgd, maar het staat de opleider vrij hiervan (deels) af te wijken.
- Gedurende de opleiding is de aios werkzaam binnen de directe psychiatrische patiëntenzorg en ontwikkelt de aios diens competenties binnen de volgende vijf thema's:
  - a. psychiatrische diagnostiek;
  - b. biologische behandeling;
  - c. psychologische behandeling;
  - d. omgevingsinterventies;
  - e. soma en psyche.

- De aios mag gedurende ten hoogste 1 jaar stages volgen die niet de directe patiëntenzorg betreffen, maar wetenschappelijk onderzoek of beleidspsychiatrie, en wel maximaal 6 maanden binnen het algemene deel van de opleiding en maximaal 6 maanden binnen het gekozen aandachtsgebied.
- Gedurende de gehele opleiding is de aios ten minste 1 jaar en ten hoogste 3,5 jaar werkzaam in een klinische setting en ten minste 1 jaar en ten hoogste 3,5 jaar in een ambulante setting.
- In het algemene deel of in het aandachtsgebied volgt de aios een stage (maximaal 12 maanden) in een behandelcontext die gekenmerkt wordt door spoedeisende psychiatrie, en een stage (maximaal 12 maanden) in een behandelcontext die gekenmerkt wordt door consultatieve psychiatrie.
- Het is gewenst dat iedere aios minimaal één stage in het algemeen of academisch ziekenhuis en één stage in een ggz-instelling volgt.

Leermiddelen

Het individuele Opleidingsplan (IOP)

De aios houdt gedurende de opleiding een Individueel Opleidingsplan (IOP) bij. Het IOP vormt de inhoudelijke planning van de onderdelen van de opleiding en omschrijft hoe de aios de benodigde competenties zal halen.

Stage

Tijdens de stage wordt de aios gesuperviseerd en beoordeeld door de leden van de opleidingsgroep.

Supervisie

De supervisor is de behandelend psychiater van de werkplek waar de aios stage loopt, en is lid van de opleidingsgroep. In structureel overleg (richtlijn: 1 uur per week) bespreekt de aios diagnostiek en behandeling van de patiënten met de supervisor.

In de klinische en ambulante context onderzoekt de supervisor ten minste eenmaal ook zelf de patiënten van de aios samen met de aios, en verder zo vaak als de aios of de supervisor dit nodig acht. Nieuw opgenomen patiënten worden binnen 24 uur door de supervisor of diens dienstdoende waarnemer onderzocht, bij voorkeur in aanwezigheid van de aios.

Mentoraat

De aios voert geregeld mentorgesprekken over zijn persoonlijke en professionele ontwikkeling met een psychiater. Het mentoraat wordt in ieder geval *in tijd* van de supervisie gescheiden, maar liefst ook *in persoon* van de supervisor. De frequentie van de begeleiding door de mentor: één uur per twee weken (individueel of in groepsvorm).

Supervisie psychotherapie

Vanaf het begin van de opleiding voert de aios zelfstandig psychotherapeutische behandelingen uit binnen meerdere psychotherapierichtingen, waarbij minimaal één langdurige, onder supervisie. De psychotherapeutische behandelingen worden gesuperviseerd door psychiaters, psychologen en/of psychotherapeuten die bekwaam zijn op het gebied van het superviseren en bij voorkeur zijn gecertificeerd als supervisor van de betreffende psychotherapierichting. De supervisie-uren psychotherapie en de therapieën zelf worden min of meer evenredig verdeeld over het algemene deel van de opleiding en het aandachtsgebied. Er is minimaal 120 uur supervisie van de psychotherapie nodig om de noodzakelijke psychotherapeutische competenties te verwerven.

Geneeskundige beoordelingen

De aios is aan het eind van zijn opleiding in staat om adequaat geneeskundige beoordelingen te verrichten voor inbewaringstelling (ibs) of rechterlijke machtiging (RM). Ten minste de eerste drie beoordelingen voor een ibs moeten in aanwezigheid van de supervisor worden verricht. Om zich de voor deze beoordelingen noodzakelijke competenties eigen te kunnen maken, verricht de aios minimaal drie ibs-beoordelingen en twee beoordelingen ten behoeve van een rechterlijke machtiging.

Rapportages

Tijdens de opleiding verricht de aios twee psychiatrische expertises, waarvan minimaal één forensisch-psychiatrische rapportage pro Justitia.

Diensten

De aios doet tijdens de gehele opleiding ervaring op met diensten buiten kantooruren. De aios krijgt tijdens de dienst zowel psychiatrische alsook somatische supervisie. De aan diensten bestede tijd inclusief eventuele compensatie komt gemiddeld niet uit boven 20% van het dienstverband.

Referaten

Klinische presentaties, *critically appraised topics* (cats) en overige referaten zijn gewijd aan psychiatrisch relevante onderwerpen waarover de aios kritisch bericht en reflecteert. In totaal geeft de aios drie referaten per opleidingsjaar, bij voorkeur gelijk verdeeld over de drie soorten referaten: een referaat over een cat, een klinische presentatie en een referaat over een somatisch onderwerp.

Onderwijs

Het onderwijsaanbod wordt vastgelegd in het lokaal opleidingsplan. Voor al het cursorisch onderwijs geldt als vuistregel dat de aios niet meer dan 20% mag missen; de aanwezigheid van de aios dient daartoe te worden geregistreerd. De opleidingsinstellingen hebben vrijheid bij de invulling en opzet van het cursorisch onderwijs.

Het onderwijs in de opleiding tot psychiater bestaat uit vier onderdelen.

1. Introductie cursus. Hierbij ligt de nadruk op de basale competenties die noodzakelijk zijn voor het medisch handelen in de psychiatrie en voor het hanteren van de belangrijkste kritische beroepssituaties. Als richtlijn voor de duur geldt één week.
2. Psychiatrieonderwijs. Bij voorkeur volgt de aios kennisonderwijs dat aansluit bij de stage die hij op dat moment volgt. Als richtlijn geldt dat vier uur per week door de aios gedurende de gehele opleiding aan kennisonderwijs wordt besteed. Hierin zijn wel (zelfstudie-) opdrachten inbegrepen, maar niet het lezen van literatuur.
3. Somatisch onderwijs. Het aantal uur somatisch onderwijs is minimaal 60 uur; kiest de aios het aandachtsgebied ouderenpsychiatrie, dan komt daar nog minimaal 40 uur bij.
4. Vaardigheden- en psychotherapieonderwijs. Na de basisvaardigheidstraining vindt verdieping in de verschillende psychotherapeutische referentiekaders plaats, door zowel kennis- als vaardigheidsonderwijs.

Wetenschappelijk onderzoek

Tijdens de opleiding verricht de aios een wetenschappelijk onderzoek waarover hij of zij bij voorkeur in het laatste opleidingsjaar rapporteert middels een publicatie en/of een eindreferaat.

Het eindreferaat

Bij het eindreferaat presenteert de aios voor een kritisch gehoor een onder supervisie van een psychiater zelfstandig uitgevoerd wetenschappelijk onderzoek. Het eindreferaat wordt bij voorkeur in het aandachtsgebied gehouden en betreft bij voorkeur een onderwerp binnen het terrein van het aandachtsgebied dat de aios volgt.

Leertherapie

De leertherapie is (focaal) inzichtgevend en vindt bij voorkeur individueel plaats. Als richtlijn geldt dat de aios minimaal 50 zittingen van 45 minuten volgt. De opleider overtuigt zich van de kwaliteit van de leertherapeut en geeft toestemming voor de keuze van de leertherapeut door de aios.

Internationaal congres

De aios woont gedurende de opleiding in ieder geval één keer een internationaal congres bij.

Aanvullende opleidingseisen

Algemeen deel

De eerste stage van de opleiding wordt gevolgd in de algemene psychiatrie. Stages in het aandachtsgebied worden zo veel mogelijk na het algemene deel van de opleiding gevolgd.

De nadruk in het algemene deel van de opleiding ligt op patiëntenzorg gericht op de volwassen patiëntenpopulatie. De aios volgt tijdens het algemene deel maximaal één stage in de ouderenpsychiatrie en één stage in de kinder- en jeugdpsychiatrie.

Aandachtsgebied kinder- en jeugdpsychiatrie

Het aandachtsgebied kinder- en jeugdpsychiatrie duurt twee jaar en vindt zo veel mogelijk plaats aan het einde van de opleiding. Bij voorkeur wordt de laatste stage van de opleiding binnen dit aandachtsgebied gevolgd.

Aiossen in dit aandachtsgebied volgen een klinische stage kinder- en jeugdpsychiatrie van minimaal 6 maanden. Bij voorkeur doet de aios klinische ervaring op bij zowel (zeer) jonge kinderen als adolescenten. Wanneer dit niet uitvoerbaar is, voert de aios ten minste drie behandelingen uit met de leeftijdsgroepen waarmee hij geen stage-ervaring heeft opgedaan.

Aandachtsgebied volwassenenpsychiatrie

Het aandachtsgebied volwassenenpsychiatrie duurt twee jaar en vindt zo veel mogelijk plaats aan het einde van de opleiding. Bij voorkeur wordt de laatste stage van de opleiding binnen dit aandachtsgebied gevolgd. Om de specifieke somatische competenties voor de volwassenenpsychiater te kunnen verwerven, volgt de aios bij voorkeur een stage bij een somatisch specialisme of in de ziekenhuispsychiatrie.

Aandachtsgebied ouderenpsychiatrie

Het aandachtsgebied ouderenpsychiatrie duurt twee jaar en vindt zo veel mogelijk plaats aan het einde van de opleiding. Bij voorkeur wordt de laatste stage van de opleiding binnen het aandachtsgebied gevolgd.

Aiossen in dit aandachtsgebied volgen minimaal één klinische stage ouderenpsychiatrie.

Aiossen in dit aandachtsgebied volgen minimaal één ambulante stage ouderenpsychiatrie.

Om de specifieke somatische competenties voor de ouderenpsychiater te kunnen verwerven, volgt de aios bij voorkeur een stage bij een somatisch specialisme specifiek voor ouderen, het liefst binnen een kliniek of polikliniek klinische geriatrie, interne geneeskunde of neurologie, onder supervisie van een medisch specialist die kennis en kunde heeft van de oudere patiënt.

Caseload

Voor het aantal patiënten dat in zorg is bij de aios, gelden de volgende richtlijnen. Het doel is de kwaliteit van de opleiding te waarborgen. De opleider kan de genoemde aantallen in deze richtlijnen naar boven of beneden bijstellen, maar alleen als hiermee de kwaliteit van de opleiding gediend is.

- Tijdens stages waarin de aios klinisch werkzaam is, is de aios belast met de integrale zorg voor niet minder dan 10 en niet meer dan 15 patiënten tegelijkertijd.
- Tijdens stages waarin de aios ambulant werkzaam is:
  - onderzoekt de aios per week niet minder dan 2 en niet meer dan 5 nieuwe patiënten;
  - bedraagt het aantal patiënten dat de aios tegelijkertijd in behandeling heeft ten minste 20 en ten hoogste 80;
  - aan het einde van deze stage draagt de aios niet meer dan 20 patiënten over aan zijn opvolger; bij een stage met alleen chronische patiënten bedraagt dit niet meer dan 40 patiënten.
- Tijdens de spoedeisende psychiatrie stage onderzoekt de aios ten minste de helft van de spoedeisende patiënten als eerste.

Toets- en beoordelingsmomenten

Onderdelen	1e jaar				2e jaar	2,5 jr	2,5-3,5 jr	3,5-4,5 jr		
	3 mnd	6 mnd	9 mnd	1 jr						
Stagebeoordeling	1x	1x	1x	1x	Aan het einde van elke stage					
Competentiekaart				1x	1x	1x	1x	1x	1x	
Voortgangsgesprek	1x	1x	1x	*	1x	*	1x	*	1x	**
IOP	1x	1x		1x	1x		1x			
Geschiktheid	1x				1x	1x	1x	1x		**
Kennistoets	2				2	1	2		2	
KPB	10x				10x	5x	10x		10x	
Modelbrief	4 x 3 brieven									
Dossier	4 x 3 dossiers									
360°	1x per jaar									
cat	1x per jaar									
KC	1x per jaar									
Referaten	1x per jaar									
<i>Voor de hele opleiding</i>										
Geneeskundige verklaring	3 ibs'en en 2 RM's									
Psychiatrische rapportage	2x (waarvan minimaal 1 pro Justitia)									
Psychother. beoordelingen	1 per type therapie									
Eindreferaat	1x 3 beoordelingen									

360°: 360-gradenfeedback;

Dossier: dossierbeoordeling;

Geschiktheid: geschiktheidsbeoordeling;

KC: Klinische presentatie;

KPB: Korte Praktijkbeoordeling;

Modelbrief: modelbriefbeoordeling;

ibs: inbewaringstelling;

IOP: Individueel Opleidingsplan;

RM: rechterlijke machtiging;

Referaten: onder andere over somatiek.

* Voortgangsgesprek is tevens geschiktheidsbeoordeling zonder toetsing.

** Laatste voortgangsgesprek valt samen met laatste geschiktheidsbeoordeling en verklaring opleider middels het C-formulier.

Individualisering opleidingsduur

Met de regeling 'individualisering opleidingsduur' is het mogelijk om de opleidingsduur af te stemmen op de competenties van de aios. Het besluit tot verkorting van de opleidingsduur wordt genomen door de hoofdopleider, in samenspraak met de aios en de opleidingsgroep. Bij korting in het aandachtsgebied is een goede afstemming tussen hoofdopleider en de opleider voor het aandachtsgebied belangrijk. Verkorting die de opleider verleent, strekt zich niet alleen uit tot de duur van de opleiding. Op grond van verworven competenties kan de opleider ook een vermindering van de minimaal noodzakelijke eisen betreffende specifieke leermiddelen toekennen aan de aios, zoals het verminderen van het aantal te behalen supervisie-uren psychotherapie of het aantal onder supervisie te behalen ibs- en RM-beoordelingen of psychiatrische rapportages.

